

Milada Paulová, *Tomaš G. Masaryk a Jihoslované*. Československo-jihoslovenská revue VII, (1937), 9—10, 241—287.

Češka zgodovinarica Milada Paulová v Pragi, ki se bavi z našimi južnoslovanskimi vprašanji, je leta 1937 priobčila v omenjenem časopisu študijo o Masaryku in južnih Slovanih. V njej je dokumentarično pokazala zanimanje, vpliv in sodelovanje Masaryka z južnimi Slovani od devetdesetih let preteklega stoletja pa do svetovne vojne. Vidni mejniki Masarykovega dela za nas in z nami so v tej študiji podrobno obdelani.

Najprej je Paulová orisala Masarykov učinkoviti govor v avstrijski delegaciji 1892 leta o Bosni in Hercegovini. Nató je obrasnavala Masarykov vpliv na južnoslovanske dijake od 1896 leta dalje, pri čemer je kritično razložila razmerje prve južnoslovanske generacije do Masaryka nekako do 1900 leta, potem druge do 1906 in končno tretje od 1907 do 1910 leta, ko se je potem začel v južnoslovanski mladini od leta 1910 dalje miselni razhod z Masarykom. Nasproti njegovemu *realizmu*, ki je slonel na notranjem, kulturnem delu, je stopil *nacionalizem*, ki je hotel revolucionarno doseči najprej narodno svobodo. Masaryk je bil pri tem sam v duševni krizi in končno priznal pravilnost stališča, ki se je nanj postavila južnoslovanska mladina.

Paulová je po tej analizi orisala Masarykovo vlogo v zagrebškem in Friedjungovem procesu, ob balkanski in svetovni vojni. Z vsem priznanjem ji moramo biti hvaležni za marsikakšno podrobnost in pa zato, ker je podala zgoščeno, celotno sliko na znanstveni osnovi. Dovolil bi si samó nekaj malih dopolnil, oziroma popravil, glavno glede slovenskih Masarykovcev.

Gibanje okrog lista „Hrvatska Misao“ (1897) je bilo res predvsem hrvatsko (str. 255); toda poleg Srba Šajkovića je sodeloval že tedaj tudi Slovenec Karel Schweiger pod psevdonimom Mežnaršič. — Tisti prvi slovenski prevod iz Masarykovih spisov v „Slovenki“ 1899. leta je bil podpisan z mojo kratico *D. L.* Knjižico „Kaj hočemo“, ki je obsegala dva (str. 257) moja sestavka (pri prvem se nisem hotel imenovati, da bi ne bilo preveč enolično) in moj prevod Drtinovega spisa „Ideali vzgoje“, sva skupaj predelala z Demoto (str. 257). Knjižica je podajala v kompilatorični obliki Masarykove nazore. — Anton Kristan — Paulová ga je samó imenovala (str. 257) — je obiskoval Eckertovo zasebno trgovsko šolo v Pragi in ni bil akademik. — Lorkovičev oče ni bil profesor historije, ampak nacionalne ekonomije (str. 277). — Koridor med Češko-Slovaško in Jugoslavijo naj bi bilo Gradiščansko (ki je nadaljevanje Prekmurja), a ne Medmurje, ki v njem ni hrvatskih manjšin, ker je Medmurje sploh hrvatska dežela in združena z ostalo Hrvatsko (str. 277). Pozneje (str. 282) je to povedano pravilno. — Sestanka v Trstu sta bila med vojno 1915 leta, a ne spomladi 1914 leta, kar je očitno tiskovna napaka (str. 280). — Razglas zaradi „Jugoslovanske legije“ je bil izdan v januarju 1915 leta; vsaj v Šišičevih „Dokumentih“ ima akt, objavljen po izvirniku, ta datum (str. 280).

Dragotin Lončar